

Venäjä ja terrorismin vastainen sota

M i k k o P a l o n k o r p i
& H a n n a S m i t h

Tässä artikkelissa tarkastellaan Venäjän terrorismin vastaista sotaa sekä toista Tšetšenian sotaa erityisesti demokratisoitumisprosessin ja sodan välisen yhteyden näkökulmasta. Siinä yhdistyvät klassiset valtio-opin teorit laajamittaisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta, teoria demokraattisesta rauhasta ja teorit poliittisesta modernisaatiosta (ks. Mansfield & Snyder, 1995a; Mansfield & Snyder, 1995b; Snyder, 1995). Venäjän demokratisoitumisprosessissa on piirteitä joista demokratia on kaukana. Vanhan poliittisen järjestelmän hajoaminen ja poliittisen eliitin kilpailu on johtanut kansallismielisyyden nousuun Venäjällä. Tšetšenian sodat ja Venäjän sota terrorismia vastaan sopivat Mansfieldin ja Snyderin näkemyksiin demokratisoituvan maan kehityksestä ja näitä näkemyksiä vasten ne näyttävät lähes loogisilta seurauksilta. Yllättävämpää ehkä onkin, että muu maailma on liittynyt Venäjän jo vuonna 1999 aloittamaan terrorismin vastaiseen sotaan. Terrorismin vastaisessa sodan retoriikassa ennaltaehkäisevien iskujen konsepti on väline, joka yhdistettynä kontekstiinsa paljastaa niitä syitä, mihin Venäjä sotaa tarvitsee. Samalla ne kertovat myös Venäjän heikkoudesta ja epävarmuudesta. (Lemke, 2003.)

Maailmanlaajuinen terrorismin vastainen sota alkoi presidentti George W. Bushin julistuksesta ”Yhdysvallat on sodassa” syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen vuonna 2001. Venäjän presidentti Vladimir Putin oli ensimmäinen

valtionpäämies, joka esitti surunvalittelunsa Yhdysvalloille. Samalla hän lupasi Venäjän liittyvän terrorismin vastaisen sodan koalitioon. On sanottu, että tällöin Venäjä kasvoi ruman ankanpoikasen roolista jos ei nyt aivan täysikasvuiseksi joutseneksi, niin ainakin tasavertaiseksi jäseneksi sivistyneiden valtioiden joukkoon (Lo 2003, 116). Syyskuun tapahtumat vahvistivat Venäjän aikaisemmin esittämiä väitteitä, että lännessä ei pelkästään aliarvioida kansainvälisen terrorismin vaaraa, vaan myös islamilaisen fundamentalismin kasvua Kosovosta Filippiineille (Russell 2003, 96). Jo alkuvuodesta vuonna 1999 Venäjä painotti kansainvälisen terrorismin uhkaa ja samaa retoriikkaa käytettiin syksyllä uudelleen puhjenneessa toisessa Tšetšenian sodassa.

Vuodesta 2004 muodostui poikkeuksellisen synkkä terrorismin vuosi Venäjällä. Sitä ei kyennyt ehkäisemään sen paremmin viisi vuotta jatkunut Venäjän sisäinen terrorismin vastainen operaatio kuin kolme vuotta kestänyt maailmanlaajuinen terrorismin vastainen sota. Tšetšenia sai osakseen paljon huomiota länsimaisissa tiedotusvälineissä Suomi mukaan lukien. Melkein aina tämä median huomio oli seurausta Tšetšenian tilanteeseen liitetystä terroriteosta Venäjällä. Presidentti Putin on julistanut sodan Tšetšeniassa olevan ohi ja pysyy edelleen kannassaan kuten hänen lausahduksensa Saksan liittokansleri Gerhard Schröderin kanssa pidetyn tapaamisen jälkeen osoittaa. ”Rakkaat mielenosoittajat, Tšetšeniassa ei ole ollut sotaa kolmeen vuoteen. Voitte mennä rauhassa kotiin. Hauskaa joulua.”(Luoma, 2004.) Kuitenkin terrorismin vastainen sota on Putinin hallinnon asialistalla entistäkin polttavampi ongelma, kuten viime-

vuoden suurimpien terroritekojen synkkä saldo osoittaa. Siksi on edelleen yhtä ajankohtaista kuin viisi vuotta sitten kysyä: Miksi terrorismin vastainen sota on niin tärkeää Venäjälle ja mihin terrorismin vastaista sotaa tai sen retoriikkaa käytetään ja on käytetty Venäjällä?

Terrorismin vastainen sota konkretisoituu

Syyskuussa 1999 Venäjä aloitti uuden sodan Tšetšeniassa. Kyseessä oli Venäjän sisäinen sotilaallinen interventio, jolla on vastineensa Venäjän pitkässä historiassa. Tällä kertaa sekä itse interventio että syy uuden sodan aloittamiseen argumentoitiin uudella tavalla. Toista Tšetšenian sotaa venäläiset nimittivät alusta alkaen terrorismin vastaiseksi operaatioksi. Ennen intervention aloittamista Venäjällä oli tapahtunut terroritekojen sarja, jotka vaativat yhteensä noin 300 ihmisen hengen. Venäläisessä retoriikassa Kosovon tilanne, joka johti Naton tekemisiin Serbian ilmapommituksiin, rinnastettiin Tšetšenian tasavallan humanitääriseen tilanteeseen. Tšetšenian tilannetta pidettiin niin huolestuttavana, että siitä oli muodostunut uhka koko Venäjän federaation turvallisuudelle. Sergei Kovalev, tunnettu ihmisoikeustaistelija ja eräs ensimmäisen Tšetšenian sodan äänekkäimmistä kriitikoista kirjoitti tilanteesta Tšetšeniassa: ”Valitettavasti Tšetšenian johtaja Aslan Mashadov ei pystynyt pitämään valtaa käsissään ja useat eri tšetšeeni-kenttäkomentajat, kuten orjavälittäjät Arbi Barajev ja Ruslan Haihorojev, terroristit Salman Radujev ja Shamil Basajev sekä jordanialainen islamilainen fundamentalistijohtaja Hattab, joilla monilla on yhteyksiä Osama bin Ladeniin ja al-Qaida -verkostoon, ottivat valtaa omiin käsiinsä” (Kovalev, 2000).

Putinin ja presidentti Clintonin ensimmäisessä tapaamisessa kesällä 1999 Putin esitti väitteen, jonka mukaan al-Qaidan johtajalla oli joukkoja Tšetšeniassa ja että Venäjää vastaan suunniteltiin terroritekoja (CFR). Terrorismin vastaiset

toimet otettiin esille myös IVY-maiden huippukokouksessa Minskissä kesäkuussa 1999. IVY-maat allekirjoittivatkin 4.6.1999 sopimuksen yhteistyöstä terrorismin vastaisessa taistelussa. (CIS document 1999.) Tämä tapahtui kuukausia ennen toisen Tšetšenian sodan puhkeamista. Venäjällä terrorismin vastaisen taistelun voidaan sanoa alkaneen jo ensimmäisestä Tšetšenian sodasta, vaikka silloin ei vielä Venäjällä yleisesti puhuttukaan terrorismin vastaisesta sodasta tai Tšetšenian ja kansainvälisen terrorismin välisestä yhteydestä. Vuonna 1994 Venäjän rikoslakiin lisättiin erityinen pykälä, joka käsitteli terrorismia (Jonson 2004, 123). Ensimmäinen federaation laki terrorismin vastaisesta taistelusta astui voimaan heinäkuussa 1998. Kun pohjatyö terrorismin vastaisen taistelun argumentaatiolle oli Venäjällä aloitettu hyvissä ajoin ennen varsinaista operaatiota, se helpotti alussa operaation kuvaamista terrorismin vastaiseksi toimeksi niin kotimaassa kuin kansainvälisesti.

Kun toinen Tšetšenian sota oli alkanut, sana terroristi sai Venäjällä uuden määritelmän – aseistautunut tšetšeeni missä tahansa (Kovalev, 2000). Sotilasraporteissa sanat terroristi ja terrorismi olivat arkipäiväisesti ja yleisesti käytössä. Venäjä painotti voimakkaasti kansainvälisen terrorismin läsnäoloa Tšetšeniassa ja venäläisessä lehdistössä käsiteltiin asiaa laajasti.

Venäjällä terrorismin vastainen argumentaatio osoittautui toimivaksi konseptiksi. Vielä maaliskuussa 2000 Venäjän yleinen mielipide oli vankasti uuden Tšetšenian sodan takana, kun mielipidetutkimusten mukaan 73 % väestöstä kannatti uutta sotaa. Sodan ensimmäisinä kuukausina luku oli vieläkin korkeampi. (Sperling 2001.) Syyskuussa 1999 Venäjän duuma hyväksyi lisäykset vuoden 2000 budjetin puolustus- ja turvallisuusmäärärahoihin sekä muutokset Venäjän rikoslakiin, mikä teki separatistiryhmien rahoittamisen laittomaksi ja myönsi Tšetšeniaan rajoittuvalle Stavropolin alueelle erikoisstatuksen (Kamischev, 1999). Kansainvälisellä areenalla ulkoministeri Igor Ivanov pyrki saamaan kannatusta Venäjän yritykselle saada muut maat mukaan yhteiseen terrorismin

vastaiseen sotaan. Niin ikään syyskuussa 1999 YK:n 54:nessä yleiskokouksessa hän esitti yhteistä deklaratiota valtioiden välisen avun lisäämisestä terrorismin vastaisessa sodassa. (Emt.) Lokakuussa YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi kaksi päätöslauselmaa, jotka liittyivät ulkoministeri Ivanovin syyskuussa pitämään puheeseen – *päätöslauselma Taliban hallitukseen kohdistuvista toimenpiteistä* sekä *päätöslauselma liittyen kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin vastaisessa taistelussa* (UN/S/RES/1267 & UN/S/RES/1269 1999).

Ensimmäistä kertaa sitten Neuvostoliiton hajoamisen niin liberaalit, kommunistit, kansallismieliset, armeijasta ja turvallisuuspalvelusta puhumattakaan sekä kaikki länttä vastustavat tahot olivat terrorismin vastaisesta operaatiosta lähestulkoon yksimielisiä. Vain harva kyseenalaisti operaation. Jevgeni Krutikov kirjoitti *Izvestija*-lehdessä ”Miksi me venäläiset teemme tämän kaiken ja mitä tarkalleen ottaen vallanpitäjämme haluavat saavuttaa väkivaltaa käyttämällä?” (Krutikov 1999). Krutikovin kysymykset askarruttivat myös länsimaita erityisesti siksi, että Venäjän terrorismin vastainen retoriikka nähtiin liittyvän vain toiseen Tšetšenian sotaan, eikä todelliseen terrorismin uhkaan Venäjällä. Entinen pääministeri Primakov uskoi, että uudesta Tšetšenian sodasta voi tulla pitkä ja kallis sota (emt.). Joidenkin merkkien mukaan Venäjä oli tähän valmistautumassakin, sillä puolustusministeri Igor Sergejev sanoi lokakuun lopulla, etteivät Venäjän joukot aio koskaan poistua Tšetšeniasta (Busza, 1999). Asiantuntijan sekä duuman jäsenen Aleksei Arbatovin julkaisema artikkeli *Obštšaja Gazetassa* ”Älä koskaan sekaannu samaan sotaan kahdesti” (Arbatov, 1999) kaikui tyhjälle kuulijakunnalle.

Myrskyisten Jeltsinin vuosien jälkeen epävarmuuden tunne oli kasvanut niin suureksi, että niin tavallinen kansa kuin eliittikin oli valmis yhdessä taistelemaan, ei niinkään fyysistä vihollista (tšetšeenit tai Tšetšenian itsenäinen valtio) vastaan, vaan pikemmin sitä ilmiötä tai keinoa vastaan, jonka Venäjän poliittinen eliitti nimesi alkusyksyn 1999 tapahtumiin

viitaten terrorismiksi. Terrorismin vastaisen retoriikan luominen oli kuitenkin alkanut jo paljon ennen toisen Tšetšenian sodan aloittamista. Putin tarvitsi välineen, jolla korjata niitä epäkohtia venäläisessä yhteiskunnassa, jotka olivat Jeltsinin kaudella olleet esteenä Venäjän kehitykselle – armeijan ja turvallisuuspalvelun vastarinta, Venäjän kolhiintunut suurvalta imago sekä yhtenäisen kansallisuustunteen puute. On kuitenkin epäselvää tiesikö se valtakoneisto, joka nosti Putinin presidentiksi tai Putin itse, mihin menestyksekkäästi aloitettu terrorismin vastaisen sota ja siihen liittyvä retoriikka tulisi johtamaan?

Lupaavalta näyttäneestä alusta alamäkeen?

Vuonna 2000 Putin jatkoi terrorismin vastaisen sodan argumentaation levittämistä etenkin länsimaissa. Tapaamisissa Euroopan unionin ja Yhdysvaltain johtajien kanssa hän esitti huolensa Afganistanissa olevien oletettujen terroristileirien toiminnasta ja varoitti yhteyksistä kyseisten leirien ja Euroopassa toimivien ääri-islamilaaliikkeiden välillä (Hill, 2002). Vuosi oli myös merkittävä sillä kolmesta Venäjän keskeisestä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta dokumentista saatiin uudet versiot. Putinin vielä ollessa virkaa tekevä presidentti julkaistiin Venäjän kansallisen turvallisuuden strategia, jossa sanottiin terrorismin olevan vakava uhka Venäjän turvallisuudelle sekä katsottiin kansainvälisen terrorismin toimivan Venäjän horjuttamiseksi ja heikentämiseksi (KNBRF, 2000). Seuraavaksi julkaistiin Venäjän sotilasdoktriini, mikä puolestaan näki terrorismin yhtenä uhkana Venäjän sisäiselle turvallisuudelle. Armeijan tehtäväksi katsottiin doktriinissa myös terrorismin vastaiset toimet sekä toiminta sisäisissä konflikteissa. (VDRF, 2000.) Tämä argumentaatio hyödynnettiin myös armeijan uudistamistarpeesta käydyssä retoriikassa. Saman vuoden kesäkuussa perustettiin terrorismin vastainen komissio ja kesäkuun lopulla julkaistiin Venäjän uusi ulkopoliittinen konsepti. Siinä korostetaan kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä terrorismin vastaisessa taistelussa ja sen

merkitystä kansainvälisen politiikan agendalla (KVPRF, 2000). Nämä kolme dokumenttia toivat Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kaivatut selkeämmät linjat.

Kun syyskuun 11. päivänä 2001 Yhdysvallat joutui terroristihyökkäyksen kohteeksi, näytti siltä, että se linja, jota Vladimir Putin oli ajanut, tulisi onnistumaan. Duuman ulkopoliittisen valiokunnan puheenjohtaja Dmitri Rogozin totesi: ”Luulen että nyt maailmalla muutetaan asennetta Venäjän Tšetšenian politiikkaa kohtaan ja että Moskovan yritys ajaa stabilisaatiota ja järjestystä, sekä ennalta ehkäistä terrorismia tullaan näkemään uudessa valossa” (Rogozin, 2001). Tämä näytti olevan Venäjällä yleinen näkemys. Afganistan ja sen Taliban-hallinto, johon Yhdysvaltojen kostotoimet kohdistuivat, olikin otollinen kohde Venäjän ja Yhdysvaltojen yhteistyölle. Putin teki myös strategisen päätöksen, kun Venäjä ei vastustanut Yhdysvaltojen aikomuksia perustaa sotilastukikohtia Uzbekistaniin ja Kirgisiaan. Päätös nähtiin lännessä osoituksena Putinin pragmaattisuudesta ja merkinä hänen vahvasta asemastaan Venäjän johdossa.

Venäjän ja Yhdysvaltojen välisten suhteiden parantuminen ei ollut ainoa välitön seuraus syyskuun 11. päivän tapahtumista. Myös Venäjän ja Naton suhteessa tapahtui merkittäviä muutoksia tai ainakin jo alkaneisiin prosesseihin saatiin uutta vauhtia. Marraskuun 16. päivänä Iso-Britannian pääministeri Tony Blair teki ehdotuksen 18 muulle Nato-maalle, että Nato loisi yhdessä Venäjän kanssa yhteistyöelimen kolmelle päätöksenteon avainalueelle: kansainvälisen terrorismin taisteluun, joukkotuhoaseiden leviämiseen sekä rauhanturvaoperaatioiden suunnitteluun. Tämä ehdotus oli historiallinen, sillä siinä ehdotettiin, että Venäjällä olisi veto-oikeus Natossa määrättyissä asioissa (Smith, 2003, 73). Toukokuussa 2002 perustettiin Venäjä-Nato-neuvosto (NATO-Russia Council, NRC), mikä antoi erityisaseman Venäjälle ja lähensi yhteistyötä huomattavasti.

Lupaavalta näyttänyt alku terrorismin vastaisessa sodassa ja Venäjän antama tuki Taliban-hallinnon kukistamisessa, jota voidaan

pitää kansainvälisen terrorismin vastaisen sodan ensimmäisenä konkreettisena voittona, ei kuitenkaan tuonut Venäjälle sitä kansainvälistä tunnustusta, mitä se oli terrorismin vastaiseen koalitioon liittyessään lähtenyt hakemaan. Lännen ja erityisesti Yhdysvaltojen kritiikki Tšetšeniä kohtaan hiljeni kuitenkin joksikin aikaa ja Venäjä saavutti jäsenyyden rikkaiden teollisuusmaiden G8-maiden yhteisössä 26. kesäkuuta 2002, mitä se oli jo kauan hakenut (CDI, 2002). Kananaskisin huippukokouksessa annetussa julkilausumassa, jossa Venäjälle myönnettiin G8-järjestön puheenjohtajuus vuodelle 2006, todettiin: ”päätös heijastaa sitä huomattavaa taloudellista ja demokraattista muutosta, joka Venäjällä on tapahtunut viimeisinä vuosina ja erityisesti presidentti Putinin johtamana” (G8, 2002). Vuoden 2002 loppua kohden alkoi kuitenkin ilmetä näkemyseroja lännen ja Venäjän välillä siitä, miten terrorismin vastaista sotaa pitäisi käydä ja millä keinoin.

Lokakuun lopussa 2002 ryhmä tšetšeenitaistelijoita otti noin 800 henkeä panttivangiksi Dubrovka-teatterissa Moskovassa. Teatterikaappauksella oli monia seurauksia. Ensinnäkin se osoitti konkreettisesti, ettei presidentti Putinin Tšetšenia-politiikka ollut onnistunut niin hyvin, kuin mitä Venäjän johto oli antanut ymmärtää. Lisäksi Dubrovkan tapauksen jälkeen Venäjän terrorismin vastaisen sodan huomio siirtyi IVY-alueelle ja aivan erityisesti Keski-Aasiaan. Venäjällä kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että IVY-maiden alueella oli helppo ylittää rajoja ilman passi- tai tullitarkastusta. (Jonson 2004, 125.) Putin määräsi suoritettavaksi kansallisen turvallisuuden doktriinin sekä muiden keskeisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten asiakirjojen uudelleenarvioinnin. Samalla hän argumentoi voimakkaasti armeijan uudistusten puolesta. Armeijan pitäisi pystyä vastaamaan tehokkaasti myös alueellisiin konflikteihin. (Emt. 124.) Lisäksi tehtiin muutokset rikoslakiin ja media-lakiin, jota muutettiin vuoden 2002 aikana jopa kolmesti.

Tšetšeniassa Putin oli voimakkaasti ajamassa tšetšenisatio-prosessia, mikä tarkoitti sitä,

että turvallisuudesta Tšetšeniassa vastaisivat venäläismieliset tšetšeenit. Kesällä 2002 Putin ilmoitti seuraavan vuoden maaliskuussa pidettävästä kansanäänestyksestä, jossa oli tarkoitus äänestää uudesta Tšetšenian perustuslaista. Kansainvälinen yhteisö protestoi tätä, sillä se katsoi Tšetšenian olevan vielä sotatilassa. Dubrovkan iskun aikoihin Tšetšenian perustuslaki oli lähes valmiiksi kirjoitettu. Siinä sanottiin Tšetšenian olevan osa Venäjän federaatiota: ”Tšetšenian tasavalta on yhtenäinen ja jakamaton alue, joka on jakamaton osa Venäjän federaatiota” (CCR, 2003). Teatterikaappaus kiinnitti lännen huomion uudelleen Tšetšenian kysymykseen.

Terroriteot, jotka usein liitettiin Tšetšeniaan, jatkuivat Venäjällä tasaisin väliajoin sillä seurauksella, että Venäjä kovensi Tšetšenian retoriikkaansa ja samalla terrorismin vastaisen sodan argumentointia. Sen varjolla keskitettiin systemaattisesti valtaa Kremlin ja supistettiin kansalaisyhteisöjä, kuten esimerkiksi medialakia. Sananvapaus ja vapaa tiedottaminen ovat kärsineet erityisesti Venäjän harjoittamasta terrorismin vastaisesta sodasta. Putinin kaudella Venäjän televisio on lähes kokonaan monopolisoitu ja valtion kontrollissa. Venäjällä odotetaan huolestuneena uutta medialakia, jonka pitäisi astua voimaan vuoden 2005 kuluessa. Presidentin neuvonantaja Vladislav Surkov antoi syyskuussa 2004 harvinaisen haastattelun *Komsomolskaja Pravda* -lehdessä, jossa hän sanoi, että Venäjän hajoamista toivovat ulkopuoliset voimat ovat julistaneet sodan Venäjälle ja että tämä nimeämätön vihollinen saa apua liberaaleilta poliitikoilta ja medialta (Ovtšarenko, 2004). Juri Golik, kulttuuri- ja tiedotusministeriön juridisen osaston johtaja, antoi myös lausunnon jossa hän sanoi: ”Sananvapaus (Venäjällä) on suurempi kuin journalistit tarvitsevat. Eikö tavallinen kansa olekin jo saanut ihan tarpeeksi (sananvapaudesta)?” (Coalson, 2005.)

Venäjän IVY-politiikkaan ruvettiin kiinnittämään huomiota uudella tavalla. Erityisen merkittävää oli Kollektiivisen turvallisuusorganisaation henkiin herättäminen. Toukokuussa 2002 järjestön Moskovassa pidetyssä huippu-

kokouksessa Putin ehdotti, että järjestö aloittaisi sotilaallisen yhteistyön. (MIDRF, 2002.) Vuoden 2002 huippukokous pisti pyörät pyörimään ja järjestöstä tuli organisaatio, jonka päätökset olisivat jäsenmaita sitovia. Järjestön pääsihteeri Valeri Nikolajenko, kuvasi järjestön kehitystä osoitukseksi sotilas-teknisen yhteistyön tiivistämisestä sekä hyväksi esimerkiksi siitä että yhteistyö taistelussa kansainvälisistä terrorismia ja muita uhkia vastaan on kasvamassa (Pravda. RU, 2003). Toukokuussa 2003 parlamentti ratifioi Kollektiivisen turvallisuusorganisaation peruskirjan ja 23. joulukuuta 2003 se merkittiin YK:n rekisteriin.

Vuoteen 2004 mennessä venäläisen yhteiskunnan kehitys kohti autoritäärisempää mallia sekä vallan keskittyminen näkyy selkeästi, etenkin kun tilannetta vertaa Jeltsinin kahteen viimeiseen hallintovuoteen. Korkean öljyn hinnan tukema talouskasvu on pitänyt kansalaisyhteisöjen ja kuluttajien luottamusta poliittista johtoa kohtaan vakaana. Samalla Putinin harjoittama politiikka sekä terrorismin vastainen sota on johtanut Venäjän ”nokka nousee, pyrstö tarttuu” - tilanteeseen. Poliittinen monoliittisuus on korvannut Jeltsinin ajan myrskyisän poliittisen pluralismin. Vaikka jonkin asteinen taloudellinen vakaumus on saavutettu, niin fyysinen turvattomuus on kasvanut ja demokratia supistunut.

Ennaltaehkäisevät iskut

Nimettyään operaation terrorismin vastaiseksi sodaksi, presidentti Putin asetti sekä itselleen että Venäjälle tavoitteen, jota on lähes mahdoton saavuttaa. Jotta sota voitaisiin julistaa uskottavasti voitetuksi, täytyy olla olemassa joitain indikaattoreita, joiden mukaan sota on voitettu. Mahdoton yhtälö kiteytyy siten seuraavasti: Kuinka voittaa alueellisesti rajoitetulla valtion sisäisellä operaatiolla sota kansainvälistä terrorismia vastaan, jonka toimintakenttä on globaali ja joka toimii hajautettuna organisaationa ympäri maailmaa? Retorisella tasolla Venäjän vastaus tähän dilemmaan on ollut uhkaus toimintakentän laajentamisesta.

Vaikka Israel on harjoittanut oman käden oikeutta jo vuosikymmenien ajan, niin viimeistään silloin, kun Yhdysvallat vuonna 1998 kosti Kenian ja Tansanian suurlähetystöjään vastaan tehdyt pommi-iskut risteilyohjushyökkäyksellä al-Qaidan tukikohtia vastaan Afganistanissa, muodostui Yhdysvaltain unilateraalista toimesta ennakkotapaus sotilaallisen voiman käytöstä terrorismia vastaan valtion omien rajojen ulkopuolella. Ennalta ehkäisevien iskujen konseptiin laajamittainen soveltaminen käytäntöön aloitettiin syyskuun 11. päivän terroritekojen jälkeen, ensin Afganistanissa ja sen jälkeen Irakissa. (ks. Visuri 2002, 23-46.) Venäläiset ovat käyttäneet tätä esimerkkinä omassa argumentaatiossaan ja uhanneet eri yhteyksissä ottaa ennalta ehkäisevät iskut osaksi terrorismin vastaisen sodan keinovalikoimaa. Toistuvat uhkaukset ovat etenkin syyskuun 2004 Beslanin koulukaappauksen jälkeen muuttuneet entistä jyrkemmiksi.

On mielenkiintoista havaita, miten Venäjän argumentaatiossa ennalta ehkäisevien iskujen kohdevalikoima on laajentunut ajan kuluessa. Toukokuussa vuonna 2000 ulkoministeri Igor Ivanov, turvallisuusneuvoston puheenjohtaja Sergei Ivanov ja puolustusministeri Igor Sergejev vihjailivat ennalta ehkäisevien iskujen mahdollisuudesta. Tällöin puhuttiin vielä melko tarkkaan rajatusta iskun kohteesta, joka kohdistuisi tšetšeenitaistelijoiden väitettyjä tukikohtia vastaan Afganistanissa. (Smith 2000, 18, 20.) Kuitenkin Dubrovkan teatterikaappauksen jälkeen marraskuussa 2002 puolustusministeri Sergei Ivanov piti tärkeänä, että Venäjä kehittää uusia täsmäaseita, jotka soveltuvat terroristitukikohtien tuhoamisen lisäksi jopa iskuihin ”terrorismin ideologisten ja taloudellisten tukijoiden tunnettuja sijaintipaikkoja vastaan” (JRL, 2002). Vuonna 2003 kohdevalikoima laajeni entisestään Ivanovin esitellessä armeijan uudistamisdoktriinia, kun hän sanoi, että Venäjä ei sulje pois ennalta ehkäisevien iskujen mahdollisuutta useilla maailman alueilla (RFE/RL, 2003). Beslanin tapahtumien jälkeen vuonna 2004 potentiaalisten kohteiden määritelmää laajennettiin jälleen. Venäjän asevoimien ko-

mentajan Juri Balujevskin mukaan armeijalla on oikeus tehdä ennalta ehkäiseviä iskuja millä maailman alueella tahansa. (Parkkonen, 2004.) Venäjän linja kiteytyi Sergei Ivanovin joulukuussa 2004 antamassa lausunnossa, jossa hän sanoi: ”Me emme sulje pois ehkäiseviä iskuja terroristitukikohtiin missä tahansa maailmassa” (Interfax, 2004).

Samalla tavalla multilateraalinen komponentti ja unilateraalinen linjaus ovat vuorotelleet, sen mukaan milloin lausunto on esitetty. ”Rauhallisina aikoina” annetuissa lausunnoissa, kuten esimerkiksi vuonna 2000 ja 2003 iskut ja sotilaalliset toimet on nähty viimeisenä keinona sen jälkeen kun muut keinot on käytetty loppuun (Smith 2000, 20; RFE/RL, 2003). Venäjä on toistuvasti korostanut YK:n keskeistä asemaa terrorismin vastaisessa sodassa (Radio Majak, 2002) ja arvostellut voimakkaasti Yhdysvaltojen harjoittamaa unilateraalista politiikkaa. Dubrovkan kaappaustapauksen jälkeen myös Venäjän argumentaatioon tuli unilateralistisia sävyjä. Vuoden 2002 lopussa hahmotellun uuden kansallisen turvallisuusdoktriinin suunnitelmassa korostettiin oikeutta ensi-iskuun terroristeja vastaan ja samaan oikeuteen vedottiin asevoimien komentajan Balujevskin lausunnossa Beslanin jälkipyykin yhteydessä (JRL, 2002; Parkkonen 2004). Joulukuussa 2004 puolustusministeri Ivanov tähdensi YK:n roolia ja viittasi turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1566, jossa jokaiselle valtiolle myönnetään oikeus suojella itseään terrorismin uhkaa vastaan (RFM, 2004). Multilateraalisuuden ja YK:n aseman korostamisessa on kuitenkin nähtävissä myös Venäjän tarve korostaa omaa suurvalta-asemaansa yhtenä YK:n turvallisuusneuvoston vakituksena jäsenenä. Tämän saman suurvaltadimension korostamista on ollut Venäjän ydinasepelotteesta puhuminen ennalta ehkäisevien iskujen yhteydessä, vaikka ydinaseet on suljettu mahdollisten iskujen ulkopuolelle (Parkkonen 2004; RFE/RL, 2003; Interfax, 2004).

Douglas Lemke (2003) on kirjoittanut ehkäisevän sodan motiiveista. Vaikka ehkäisevä sota (*preventive war*) ja ennalta ehkäisevä isku

(*pre emptive strike*) ovat jo määritelmällisesti eri asioita, ja vaikka Lemken analyysi onkin valtiokeskeinen, mitä taas terrorismin muodostama uhka ei välttämättä ole, niin silti ehkäisevän sodan teoreettiset perustelut ovat valaisevia, koska Venäjän ulkopolitiisessa argumentaatiossa suvereeni kansallisvaltio on edelleen keskeisessä asemassa. Lemken mukaan tutkijat ovat yleisesti käyttäneet sellaista ehkäisevän sodan motiivin määritelmää, jossa ehkäisevän sodan motiivi on olemassa milloin tahansa, kun valtion voima suhteessa toiseen vihamieliseen valtioon heikkenee. Jos heikkenevä valtio hyökkää vihamielistä valtiota vastaan, on kyseessä ehkäisevä sota. (Lemke 2003, 274.)

Vaikka tässä yleisessä ehkäisevän sodan motiivin argumentaatiossa käsitellään valtioiden välistä suhteellista asemaa kansainvälisessä järjestelmässä, voidaan sitä Venäjän terrorismin vastaisen sodan ja ennalta ehkäisevien iskujen kontekstissa soveltaa siten, että Venäjän asema kansainvälisessä järjestelmässä nähdään heikkenevänä ja sen reaktio kansainvälisen terrorismin uhkaan on kuin määritelmän mukaisen suhteellisesti heikkenevän valtion reaktio vihamieliseen valtioon. Siten ennalta ehkäisevien iskujen retoriikka on osoitus paitsi Venäjän sisäisestä heikkoudesta, niin myös indikaatio sen heikkenevästä asemasta kansainvälisessä järjestelmässä. Toisaalta taas terrorisminvastainen sota nähdään mahdollisuutena tai yrityksenä vahvistaa Venäjän asemaa kansainvälisessä järjestelmässä.

Lemken kuvaama malli heikkenevien valtioiden ja ehkäisevän sodan motiivin suhteesta sopii hyvin Venäjän käyttämään suurvaltaretoriikkaan ennalta ehkäisevien iskujen yhteydessä. Ydinaseet on otettu esille samassa yhteydessä kuin ennalta ehkäisevät iskut, vaikka ne kategorisesti on suljettu iskuissa mahdollisesti käytettävän arsenaalin ulkopuolelle.

Barry Posen puolestaan katsoo ehkäisevän sodan motiivia hyökkäyksellisen doktriinin läpi: ”Valtiot kannattavat hyökkäyksellistä doktriinia, kun voimasuhteet näyttävät muuttuvan niitä vastaan. Hyökkäykselliset doktriinit ovat välttämättömiä käytäessä ehkäiseviä sotia”. (Posen 1984,

69.) Vaikka Venäjän deklaratiot ennalta ehkäisevistä iskuista voidaan usein katsoa reaktiiviksi vastauksiksi terroristien tekemiin toimiin ja siten pikemminkin uhkauksiksi rankaisu- tai kostotoimista, on niillä silti jo määritelmällisesti hyökkäyksellinen dimensio.

Ennalta ehkäisevien iskujen konsepti ja sen yhteydessä käytetty retoriikka on selvästikin väline Venäjän terrorismin vastaisessa sodassa. Tärkeää tässä yhteydessä on Venäjän ulkopolitiisessa argumentaatiossa usein toistettu väite siitä, että Venäjää kohtaan suunnatun terrorismin päämäärä on Venäjän pitäminen heikkona valtiona ja että tämä Venäjän heikkous palvelee niiden valtioiden etuja, jotka eivät halua nähdä Venäjän paluuta suurvallaksi. Retoriikka yhdistettynä kontekstiinsa paljastaa osan niistä taustalla olevista syistä, mihin Venäjä tarvitsee terrorismin vastaista sotaa. Ennalta ehkäisevät iskut on otettu esille myös sellaisissa tilanteissa, joissa ne eivät ole olleet välittömiä vastauksia Venäjällä tehtyihin terroritekoihin. Ennalta ehkäisevät iskut ovat nousseet agendalle usein silloin, kun Venäjä on halunnut korostaa suurvalta-asemaansa tai pyrkinyt osoittamaan voimaansa, usein vastavetona Yhdysvaltojen toimille. Ne ovat myös nousseet esille samoihin aikoihin, kun keskustelu armeijan uudistuksista ja sen roolista Venäjällä on lisääntynyt. Etenkin Venäjään kohdistuneen terrorismin kannalta rauhallisempina ajankohtina annetut lausunnot kuvastavat hyvin Posenin hahmottelemaa kansainvälisen järjestelmän tasolla tapahtuvan Venäjän suhteellisen aseman heikentymisen ja hyökkäyksellisen doktriinin esiintuomisen yhteyttä. Esimerkiksi syksyllä 2003 annetun lausunnon taustalla voidaan nähdä reaktio NATO:n tulevaan laajentumiseen juuri ennen Venäjän duuman ja presidentin vaaleja. Syyskuussa vuonna 2002 juuri ennen Dubrovkan teatterikaappausta annetuissa lausunnoissa taas välittömänä laukaisijana oli Georgian ja Venäjän välien kiristyminen, mutta taustalla vaikutti myös Yhdysvaltain kasvanut vaikutusvalta Georgiassa ja siten Venäjän suhteellisen aseman heikentyminen sen yhä etupiirikseen katsomalla alueelle.

Miksi Venäjä käy terrorismin vastaista sotaa?

Venäjällä on viimeisen vuosikymmenen aikana tapahtunut huikea muutos autoritäärisestä hallintomuodosta kohti demokratiaa. Muutos ei ole kuitenkaan ollut helppo eikä nopea. Odotukset ovat olleet kuitenkin korkealla niin lännessä kuin Venäjällä. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjän uskottiin liittyvän demokraattisten maiden joukkoon. Maa ei kuitenkaan ole poikkeus demokratisoituvien maiden joukossa, joissa usein yleinen politiikka (mass politics) sekä autoritaarinen eliitti kohtaavat rajusti. Demokratisoitumisprosessia, nationalismia ja sotaa tutkineet Edward D. Mansfield ja Jack Snyder ovat argumentoineet, että ”työnnettäessä ydinasevaltoja kuten Venäjää ja Kiinaa kohti demokratiaa monet lopputulokset saattavat olla arvaamattomia” (Mansfield & Snyder 1995a, 80). Heidän tutkimuksensa mukaan maat, joissa demokratisoitumisprosessi on kesken, ovat keskimäärin aggressiivisempia ja sotaan alttiimpia ja jopa valmiita käymään sotaa demokraattisia valtioita vastaan (emt., 79). Heidän tutkimuksensa tarjoavat myös näkökulman Venäjän kansallisen identiteetin rakennusprosessiin nykypäivän globaalissa maailmassa. Nyky-Venäjän kansallisen ja poliittisen identiteetin rakennusprosessia tarkasteltaessa mielenkiintoiset vertauskohteet ovat myös demokratisoituva Bismarckin Saksa vuosina 1870-1914 sekä Japani 1920-luvulla. Molemmista valtioista demokratisoitumisprosessin ensimmäinen kierros päättyi sotaan sekä armeijan ja vanhoillismielisen valtaeliitin voittoon. Sodat kuitenkin päättyivät tappioon ja demokratian voittoon niin Saksassa kuin Japanissakin, tosin vasta toisen maailman sodan jälkeen.

Kansallismielisyys on ollut nousussa Venäjällä koko 1990-luvun. Mansfieldin ja Snyderin mukaan demokratisoituvat valtiot hakeutuvat sotaan siksi, että sisäiset paineet sekä valtataistelu luovat eliitille mahdollisuuden pelata nationalismilla eikä siksi, että yleinen mielipide sitä vaatisi (emt., 88). Demokratisoituvassa maassa on kaksi vaikeasti hallittavaa ryhmittymää – kansa sekä

vanha eliitti, erityisesti armeija ja turvallisuuspalvelut. Mansfield ja Snyder argumentoivat: ”Demokratisoituvan yhteiskunnan hallinta on kuin ajaisi autoa josta puuttuu ohjauspyörä – kaasua polkien ja tapellen samalla siitä kuka matkustajista saa istua ajajan paikalla” (emt., 89). Venäjällä tehtävä on ollut erityisen vaikea ja Putinin tämän päivän politiikka on myös pitkälti seurausta Jeltsinin vuosien politiikasta. Mansfieldin ja Snyderin näkemyksen mukaan ensimmäisen Tšetšenian sodan aloittamisen syyt ovat juuri niitä syitä, joihin demokratisoituvan maan johto usein törmää. Venäjä oli vuonna 1994 maa, jossa presidentti oli kykenevä hajottamaan parlamentin presidentin ukaasilla, lähettämään tankkeja kaduille ja jossa useat alueet sekä Venäjän armeija ajoivat omia etujaan ja jossa oli käynnissä lähes hallitsematon yksityistämisprosessi. Jeltsin hyödynsi Tšetšenian tilannetta näyttääkseen, että hän oli kykeneväinen tekemään päätöksiä, palauttamaan keskushallinnon keskeisen aseman Venäjän hallinnossa sekä luomaan yhtenäisen yhteiskunnan käyttäen kansallismielisyyttä välineenään. Tämän ns. ”prestige-strategian”¹ elementtejä näyttää olevan myös Putinin Venäjän terrorismin vastaisessa sodassa.

Niin Putin kuin Jeltsinkin tuntuvat unohtaneet kuitenkin olennaista Venäjän historiasta. Vuonna 1904 Venäjän sisäministeri Vjatšeslav Pleve ehdotti tsaari Nikolai II:lle tämän suosion nostamiseksi ”lyhyttä ja voittoisaa sotaa Japania vastaan” (Pipes 1990, 2). Toisin kuitenkin kävi. Sota on harvoin lyhyt vaikka olisikin loppujen lopuksi voittoisa. Prestige-strategia sopii kuitenkin hyvin tarkasteltaessa tämän päivän Venäjää, sen käymää terrorismin vastaista sotaa sekä myös toista Tšetšenian sotaa. Venäjän ulkopoliittisessa ajattelussa materiaallinen ja konkreettinen hyöty jää toiseksi, kun kyseessä on Venäjän arvovalta ja kansallinen ylpeys (Smith, 2004). Sama koskee myös sisäpoliittista ajattelua. Prestige-strategia osuu myös kohdalleen Venäjän suurvalta-aseman tavoitteluun ja sen armeijan haavoittuneen kuvan korjaamiseen. Mielipidetutkimuslaitos VTsIOM:n tekemän tutkimuksen mukaan armeija nähtiin Venäjän luotetuimpana instituutiona. Vuosina 1993 ja 2000 venäläiset ilmaisivat hieman enemmän luottamusta armeijaan kuin muihin Venäjän valtiollisiin instituutioihin, kirkko mukaan lukien. (Sperling 2001.) Tämä tulos on mielenkiintoinen etenkin kun otetaan huomioon kaikki Venäjän armeijaan ja turvallisuuspalveluun liittyvä kritiikki ja negatiivinen huomio.

Venäjällä valtakamppailu maan johtajuudesta eri ryhmien kesken on ollut ja on erityisen rajua. Niin uusi demokraattisesti orientoitunut liberaali eliitti kuin vanha, imperialistiseen ajatteluun taipuva konservatiivinen eliitti käyttää kaikkia keinoja oman kansansuosionsa nostamiseksi. Venäjällä liberaalit joutuivat vastatuuleen, kun Venäjän talous ei lähtenytkään käyntiin Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ja demokratia koettiin kaaoksena. Putin ja hänen valtakoneistonsa on onnistunut käyttämään hyväkseen kansan toivetta olojen vakaudesta ja Venäjän itsetunnon nostamisesta. Tähän on myös käytetty sotaretoriikkaa. Ensimmäistä Tšetšenian sotaa vastustettiin Venäjällä voimakkaasti, joten toisen Tšetšenian sodan perusteluksi tarvittiin uutta argumenttia, eli terrorismin vastaista sotaa. Sotaretoriikka ja terrorismin vastainen sota on myös tehnyt sen, että sisäpoliittisista epäkohdista pu-

hutaan julkisuudessa vähemmän ja jos puhutaan, niin viranomaiset nimeävät terrorismiin liittyvät tekijät usein syyllisiksi epäkohtiin. Snyderin ja Mansfieldin argumentaation valossa voidaan todeta, että niin Tšetšenian sodat kuin Venäjän terrorismin vastainen sota ovat syntyneet kovien muutosten vallassa olleen yhteiskunnan eliitin valtakamppailusta ja pyrkimyksestä saada kansan tuki.

Terrorismin vastainen sota ja Venäjän kehitys

Venäjän dilemma on ollut seuraavan kaltainen. Terrorismin vastaisen sodan pääargumentti on ollut, että Venäjään kohdistuu kansainvälisen terrorismin uhka. Sitä on toistettu aina merkittävien Venäjän alueella tapahtuneiden terroritekojen jälkeen. Venäjä on pyrkinyt ajamaan yhteisesti hyväksyttyä kansainvälisesti sitovaa terrorismin määritelmää, jonka pohjalta kansainvälinen yhteisö toimisi yhtenäisesti kaikkia terroristeja ja kaikkea terrorismia vastaan, riippumatta sen sijaintipaikasta tai tukialueesta. Keskeiseksi toimijaksi kansainvälisen terrorismin torjunnassa on Venäjän argumentaatiossa esitetty YK:ta. Venäjä on erityisesti halunnut korostaa YK:n roolia sekä tärkeyttä ja siten käyttänyt juuri terrorismin vastaisen sodan retoriikkaa YK:n roolin vahvistamiseksi, mutta myös terrorismin vastaisen sodan laillistamiseksi.

Toisaalta keskeinen areena, jossa Venäjä itse toteuttaa terrorismin vastaista sotaa, on ollut Tšetšenia, jossa uudelleen aloitettu sota nimettiin terrorismin vastaiseksi operaatioksi. Venäjä on argumentoinut Tšetšenian kansainvälisen terrorismin pesäpaikaksi ja hyökkäämällä Tšetšeniaan syksyllä 1999 armeijan oli tarkoitus eliminoida tämä Venäjään kohdistunut uhka. Samalla Venäjä on kuitenkin määritellyt Tšetšenian sodan Venäjän sisäiseksi asiaksi, johon välittäjäksi tai edes tarkkailijaksi ei ole hyväksytty kansainvälisiä toimijoita. Tämän Venäjän määritelmän Tšetšenian sodasta Venäjän sisäisenä asiana kansainvälinen yhteisö on pääosin myös hyväksynyt. Merkkejä on ollut kuitenkin siitä, että Venäjä

hakee tapaa, miten kansainvälinen yhteisö voisi avustaa Tšetšeniassa, mutta sivulausetta pidemmälle asiasta ei ole vielä päästy. Esimerkiksi presidentti Putinin ja liittokansleri Schröderin tapaamisessa 21.12. 2004 Putin suhtautui positiivisesti saamiinsa ehdotuksiin Saksan ja EU:n suuremmasta roolista Tšetšenian kysymyksen ratkaisussa (Luoma, 2004; BBC News 2004). Seuraavana päivänä ulkoministeri Sergei Lavrov korosti sitä, ettei Venäjä ole koskaan torjunut lännen apua Tšetšenian taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisussa (MosNews 2004).

Tšetšenian kysymyksessä kiteytyy Venäjän ja lännen yhteisen ja yhtenäisen terrorisminvastaisen sodan määrittelymisen problematiikka. Venäjä syyttää länttä kaksoisstandardeista terrorisminvastaisessa sodassa, kun Yhdysvallat ja Iso-Britannia ovat antaneet poliittisen turvapaikan nimekkäille tšetšeniajohtajille Ilias Ahmadoville ja Ahmed Zakajeville, joiden luovuttamista Venäjä on vaatinut vedoten siihen, että nämä henkilöt ovat terroristeja tai terrorismin tukijoita. Länsimaat puolestaan eivät ole olleet täysin vakuuttuneita siitä, että terrorisminvastainen sota, jota Venäjä käy Tšetšeniassa, olisi pelkästään sitä, miksi Venäjä sen retoriikassaan on julistanut.

Terrorismin vastainen sota on edesauttanut Venäjän ulkosuhteita. Vaikka tässä artikkelissa ei olekaan tarkasteltu lähemmin Venäjän ja Kiinan suhteita tai Venäjän suhdetta islamilaisiin valtioihin, niin on merkille pantavaa, että Venäjä on lähentynyt Kiinaa juuri terrorismin ja ääriliikkeiden vastaisen taistelun puitteissa. Myös Venäjän suhteet islamilaisiin maihin ovat alkaneet tiivistyä ja parantua. Venäjälle on tärkeää korostaa, ettei se käy taistelua islamia vastaan vaan terroristeja vastaan. Kansainvälinen terrorismin vastainen sota avaa myös mahdollisuuden Venäjälle esiintyä jonkinlaisena siltana lännen ja islamilaisten maitten välillä. Terrorismin vastaisen sodan varjolla on ollut myös helppo tiivistää turvallisuusyhteistyötä IVY alueella erityisesti Kollektiivisen turvallisuusorganisaation puitteisissa. Samalla terrorismin vastaista sotaa on jopa

käytetty esimerkiksi Georgian uhkailuun ennalta ehkäisevien iskujen muodossa.

Sisäpoliittisesti terrorismin vastainen sota voidaan nähdä demokratisoituvan maan eliitin valtakamppailuun liittyvänä asiana. Armeija ja turvallisuuspalvelu ovat saaneet Putinin aikana paljon takaisin Jeltsinin aikana menettämästään arvovallastaan. Armeijan uudistukset sekä sen roolin uudelleen arviointi kuuluvat samaan prosessiin. Myös Venäjän haavoittunutta suurvalta-asemaa on lähdetty parantamaan terrorismin vastaisella sodalla. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjällä on puhuttu kansallisen identiteetin rakentamisesta, jonka prosessi on edelleen käynnissä. On tullut selväksi, että Venäjän kansallista identiteettiä on vaikea rakentaa ilman Venäjän kansainvälistä arvostusta ja sen vahvaa roolia maailmanpolitiikassa. Samalla terrorismin vastainen sota on kuitenkin antanut venäläiselle yhteiskunnalle sotaa käyvän maan piirteet. Sananvapautta rajoitetaan, ihmisoikeuksista joustetaan ja valtaa keskitetään.

Venäjän Tšetšenian sota, terrorisminvastainen sota ja ennalta ehkäisevien iskujen konsepti osoittavat sen, että Venäjä hakee vielä valtiollista identiteettiään ja että se on valtiona vielä heikko eikä täysin valmis kohtaamaan vaikeuksia niiden omilla nimillä. Sota politiikkana on aina lyhytnäköistä. Lilia Shevtsova kirjoittaa ”Se mitä Venäjän politiikassa tapahtui vuosina 1999-2003 osoittaa sen, että poliittiset instituutiot, jotka eivät noudata demokraattisia periaatteita, alkavat enemmän tai myöhemmin hajota. Ja niin kauan kuin yhteiskunta ja virkavalta eivät löydä yhteistä näkemystä siitä, mikä on uuden järjestelmän luonne, vallan monopolisoivat eliitit, minkä seurauksena hybrinen valtajärjestelmä pääsee taas vallalle ja yrittää tukahduttaa demokratian siemenet.”(Shevtsova 2004, 13.) Se, miten kauan Venäjä tulee käymään terrorismin vastaista sotaa ja kuinka kauan konflikti jatkuu Tšetšeniassa, tulee pitkälle määrittelemään myös Venäjän tulevan suunnan. Sota ja demokratia ovat harvoin yhteen sovitettavissa.

Viitteet

1 Prestige-strategia on eräs yksinkertainen, mutta riskialtis strategia, johon vaikeuksissa oleva vallanpitäjä voi turvautua demokratisoituvassa

valtiossa. Mahdollinen prestige tai arvovalta saadaan kotimaassa, jos voittoja saavutetaan muualla.

Lähteet

- Arbatov, Aleksei (1999), Never Step into the Same War Twice. – *Obšaja Gazeta*, No.39, Sept.30 – Oct.6.
- BBC News (2004), *Putin Signals Chechnya Initiative*, 21.12. 2004. <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4115279.stm>
- Busza, Eva (1999), *Chechnya: the Military's Golden opportunity to Emerge as an Important Political Player in Russia*, PONARS Policy Memo, no. 98, December. http://www.csis.org/ruseura/po-nars/policymemos/pm_0098.pdf
- CCR (2003) = *Constitution of the Chechen Republic, adopted by referendum on 27th of March 2003, Article 1:2*, www.mclibrary.edu.mn/intlaws/constitutions/chechnya.htm
- CDI (2002) = CDI Russia Weekly, *G8 rewards Russia for anti-terror role with full G8 membership*, AFP, 27.6. <http://www.cdi.org/russia/212-3.cfm>
- CFR = Council on Foreign Relations, *Terrorism: Q & A – Russia*. <http://cfrrterrorism.org/coalition/russia.html>
- CIS Document 1999 = Treaty on Cooperation among States Members of the Commonwealth of Independent States in Combating Terrorism, 4.6. 1999. http://untreaty.un.org/English/Terrorism/csi_e.pdf
- Coalson, Robert (2005) *Now That the Media are Under Control, Let's Use Them*, RFE/RL Media Matters, Vol.5, Nr.2, 10.1. <http://www.rferl.org/reports/mm/2005/01/2-100105.asp>
- G8 2002 = G8 Summit Site, *Russia's role in the G8*, 26.6. 2002. <http://www.g8.gc.ca/2002Kananaskis/russiarole-en.asp>
- Hill, Fiona (2002), “*Extremist and Bandits*” – *How Russia Views the War against terrorism*, PONARS Policy Memo, no. 246, April. http://www.csis.org/ruseura/po-nars/policymemos/pm_0246.pdf
- Interfax (2004), *Russia ready to strike terror bases anywhere – Ivanov*, 10.12. http://www.interfax.ru/e/B/0/0.html?id_issue=10729928
- Jonson, Lena (2004), *Vladimir Putin and Central Asia. The Shaping of Russian Foreign Policy*. London: I.B. Tauris.
- JRL 2002 = Johnson's Russia List, *Russian Minister Warns Terrorists New Arms, Pre-emptive Strikes Coming Their Way*, BBC Monitoring, 6.11.2002. <http://www.cdi.org/russia/johnson/6538-1.cfm>
- Kamishev, Dmitri (1999), Plenary Mobilisation. Duma Opts for Rather Compative Actions. – *Kommersant*, 16.9.
- KNBRF 2000 = *Kontseptsija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii*, 10.01. <http://www.scrf.gov.ru/Documents/Decree/2000/24-1.html>
- Kovalev, Sergei (2000), Putin's War — *The New York Review of Books*, Vol.47, nr.2, February 10, 10.2. <http://www.nybooks.com/articles/225>
- Krutikov, Jevgeni (1999), Chechen rakes. – *Izvestia*, 28.9.
- KVPRF 2000 = Kontseptsija vneišnei politiki Rossijskoi Federatsii, 28.06. <http://www.scrf.gov.ru/Documents/Decree/2000/07-10.html>
- Lemke, Douglas (2003), Investigating the Preventive Motive for War. – *International Interactions*, 29, 273-292.
- Lo, Bobo (2003), *Vladimir Putin and the Evolution of Russian Foreign Policy*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Luoma, Jukka (2004), Schröder ja Putin lujittavat strategista kumppanuuttaan. Johtajilta sopuisia lausuntoja Tshetsheniasta ja Ukrainasta. – *Hel-singin Sanomat* 22.12.
- Mansfield, Edward D. & Snyder, Jack (1995a), Democratization and War – *Foreign Affairs*, Vol.74, No.3 May/June, 79-97.
- Mansfield, Edward D. & Snyder, Jack (1995b), Democratization and the Danger of War. – *International Security*, Vol.20, No.1 (summer 1995), 5-38.
- MIDRF 2002 = Ministry of Foreign Affairs of The Russian Federation Daily News Bulletin, *Remarks by President of the Russian Federation Vladimir Putin Upon Conclusion of Collective Security Council Session, Moscow, May 14, 2002*, 14.5. <http://www.ln.mid.ru/bl.nsf/0/7b550870a478e9fc43256bbb00596e7e?OpenDocument>
- MosNews (2004), *Russia Willing to Accept Western Help for Chechnya*. Lavrov, 22.12. 2004. <http://www.mosnews.com/news/2004/12/22/lavrov.shtml>

- Ovtšarenko, Jelena (2004), Zamestiteľ glavi administratsii Prezidenta RF Vladislav Surkov: Putin ukrepljajet gosudartsvo, a ne sebja. – *Komso-molskaja Pravda*, 28.09.
- Parkkonen, Mika (2004), Venäjä uhkasi terroristeja iskuilla kaikkialla maailmassa. Asevoimien komentaja lupasi, ettei ehkäisyiskuja tehdä ydinasein. – *Helsingin Sanomat* 9.9.
- Pipes, Richard (1990), *The Russian Revolution 1899-1919*. London: Collins Harvill.
- Posen, Barry (1984), *The Sources of Military Doctrine*. Ithaca: Cornell University Press.
- Pravda.RU (2003), *Collective Security Treaty Organization Acquires Plausible Shape*, 7.4. <http://english.pravda.ru/main/2003/04/17/46007.html>
- Radio Majak (2002), *MID RF: glavnaja rol v antiterroistitšeskih usilijah prinadležit OON*, 13.9. <http://www.radiomajak.ru/archive/text?stream=politics&item=13790>
- RFE/RL (2003), *Russian Foreign Policy and Security Watch*, Volume 4, Number 40, 8.10. <http://www.rferl.org/reports/security-watch/2003/10/40-081003.asp>
- RFM (2004), *Russia Reform Monitor No. 1224, December 13, 2004, Russia reiterates plans for preemption – Constitution Day brings renewed commitment to resistance*, 13.12. <http://www.afpc.org/rrm/rrm1224.shtml>
- Rogozin, Dmitri (2001), The World Community as a Whole Must Treat This Monstrous Malady – How to Build Global Security at this Time – *Trud*, 18.9.
- Russell, John (2003), Exploitation of the “Islamic factor” in the Russo-Chechen Conflict Before and After 11 September 2001. – *Realignments in Russian Foreign Policy*. Ed. Rick Fawn. London: Frank Cass Publishers, 96-109.
- Shevtsova, Lilia (2004), The Second Putin’s Presidency: Modernization by Returning to Traditionalism. – *Putin I and Putin II – Results of the First Term and Prospects for the Second*. Eds. Yuri Fedorov & Bertil Nygren. Stockholm: Swedish National Defence College, 7-23.
- Smith, Hanna (2004), Tshetshenia on kantona EU:n ja Venäjän suhteissa. – *Helsingin Sanomat* 17.09.
- Smith, Mark (2000), *A Russian Chronology: April-June 2000*. Russian Chronologies; J24. Camberley: The Conflict Studies Research.
- Smith, Martin A. (2003), A Bumpy Road to An Unknown Destination? NATO-Russia Relations, 1991-2002. – *Realignments in Russian Foreign Policy*. Ed. Rick Fawn. London: Frank Cass Publishers, 59-77.
- Snyder, Jack (1996) Democratization, War and Nationalism in the Post-Communist States. – *The Sources of Russian Foreign Policy After the Cold War*. Ed. Celeste A. Wallander. Boulder: WestviewPress, 21-40.
- Sperling, Valerie (2001), *Opposition to the War in Chechnya: Antimilitarist Organizing in Russia, PONARS Policy Memo, no. 224, December*. http://www.csis.org/ruseura/ponars/policymemos/pm_0224.pdf
- UN/S/RES/1267, 1999 = *Security Council Resolution nr.1267, 15th of October 1999 on measures against the Taliban*, 15.10. <http://www.un.org/terrorism/sc.htm>
- UN/S/RES/1269, 1999 = *Security Council Resolution nr. 1269, 19th of October 1999 on international cooperation in the fight against terrorism*, 19.10. <http://www.un.org/terrorism/sc.htm>
- VDRF (2000) = *Vojennaja doktrina Rossijskoi Federatsii*, 21.04. <http://www.scrf.gov.ru/Documents/Decree/2000/706-1.html>
- Visuri, Pekka (2002), *Maailmanpolitiikan muutos ja Suomi. Arvio syksyn 2001 terrori-iskujen vaikutuksista*. Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA.